

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-45>

УДК 339.9

«КОНСТРУКТИВНІ» ДИВІДЕНДИ: ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКІВ ЧИ РИЗИКОВАНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ?

“CONSTRUCTIVE” DIVIDENDS: TAX OPTIMIZATION OR A RISKY OBLIGATION FOR UKRAINIAN ENTREPRENEURS?

Гончар Анастасія Олександрівна

аспірантка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8097-2055>**Honchar Anastasiia**

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Стаття присвячена актуальним питанням ідентифікації доходів нерезидентів, відмінних від дивідендів, їх відображенню в обліку та оподаткуванню. Проаналізовано та систематизовано питання аналізу наявності у платників податку на прибуток доходів, прирівняних до дивідендів, протягом звітного періоду відповідно до критеріїв, визначених Податковим Кодексом України. Досліджено можливості застосування міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування щодо доходів, прирівняних до дивідендів. Визначено шляхи відображення в бухгалтерському обліку доходів, прирівняних до дивідендів, та їх декларування для сплати податку на прибуток. Узагальнено та змодельовано алгоритм дій підприємств для виявлення доходів, прирівняних до дивідендів, та їх подальше відображення в обліку та оподаткування.

Ключові слова: доходи, прирівняні до дивідендів; контрольовані операції; трансфертне ціноутворення; податок на доходи нерезидентів; податок на прибуток; звітність; міжнародні договори про уникнення подвійного оподаткування; оптимізація податкового навантаження; бухгалтерський облік; декларація з податку на прибуток.

The study aims to analyze the identification, accounting, and taxation of constructive dividends, providing a structured approach for enterprises to ensure compliance with tax regulations. The research focuses on assessing corporate income taxpayers' obligations regarding constructive dividends during the reporting period, in accordance with the criteria defined by the Tax Code of Ukraine. To achieve this goal, the research combines qualitative and quantitative methods, including comparative legal analysis, a systematic review of tax legislation, case studies of corporate accounting practices, and data visualization techniques of practical applications in corporate accounting. The article has established that constructive dividends can arise in various transactions where a company provides payments, benefits, or other economic advantages to non-residents that are not formally declared as dividends but effectively represent a distribution of profits, as defined in international tax legislation. Such reclassifications typically occur when transactions lack a valid business purpose, involve non-arm's length terms, or result in an undue benefit to the non-residents at the expense of the company, leading tax authorities to treat them as deemed dividend distributions for tax purposes. Additionally, the study highlights that whether international double taxation treaties apply to constructive dividends depends on the specific wording of each treaty. To minimize tax risks, companies must maintain proper documentation and comply with transfer pricing regulations. As a result of the study, an algorithm for applying international agreements to avoid double taxation regarding constructive dividends has been designed. One of the key contributions of this research is the development of a structured algorithm for applying international tax treaties to avoid double taxation on constructive dividends. It also provides a practical framework that helps businesses systematically identify, record, and properly tax these transactions. The practical value of this study lies in its ability to provide enterprises with a structured approach to identifying and managing constructive dividends, reducing tax risks, ensuring compliance with tax regulations, and optimizing tax liabilities through the effective application of international treaties.

Keywords: constructive dividends; controlled transactions; transfer pricing; non-residents' income tax; corporate income tax; reporting; international double taxation treaties; tax burden optimization; corporate income tax return.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та підвищення податкового навантаження, підприємства використовують різноманітні шляхи для оптимізації податкового навантаження. Одним з таких є заниження бази оподаткування податком на прибуток за рахунок завищення цін в контрольованих операціях з нерезидентами. Таку різницю між ринковою вартістю та вартістю товарів, робіт (послуг) в контрольованих операціях, Податковим Кодексом України визнають як доходи нерезидентів, що прирівнюються до дивідендів. Проте, даний метод має багато податкових ризиків для платників податків та призводить до більших податкових відрахувань та застосування штрафних санкцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потужний внесок у дослідження базових питань поняття трансфертного ціноутворення і приклади його функціонування здійснили такі вчені економічної теорії як: О. Іванов, Т. Тишук, П. Дзюба та інші. Методологічні засади обліково-аналітичного забезпечення трансфертного ціноутворення, практичні засади визначення цін між пов'язаними особами та вплив трансфертного ціноутворення на податкові надходження досліджували такі вчені як: І. М. Белової, О. В. Борисюк, А. В. Гречко, А. О. Задоя, Б. А. Засадний, О. В. Котляревського, М. І. Макаренко, Р. В. Мельниченко, Т. Г. Мельник, О. Л. Михальська, К. Непесов, К. В. Наугольникова, В. В. Оніщенко, Т. Г. Савченко, О. П. Степаненко, М. В. Романюка, С. І. Травінська, М. О. Мішин, С. А. Міхонік та інші.

Зокрема, вони аналізували особливості формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки між пов'язаними особами, займалися аналізом особливостей визначення трансфертних цін, аналізом нормативно-правового забезпечення контролю трансфертного ціноутворення у світі, принципів, методів та організації оцінки контрольованих операцій підприємств. О. П. Степаненко, С. І. Травінська та О. Л. Михальська аналізують заходи та механізми з контролю над діяльністю транснаціональних корпорацій та наголошують, що «головними завданнями державного контролю за трансфертним ціноутворенням та трансфертними цінами є захист бюджету країни від втрати надходжень податків, яка відбувається через розмиття бази оподаткування та переміщення прибутку в інші країни» [11]. К. В. Наугольникова досліджувала проблемні питання запровадження конструктивних дивідендів на основі

аналізу теоретичних та законодавчих норм, що були запроваджені в українському законодавстві [8]. В. Мельниченко наголошує на тому, що імплементація глобальних трендів міжнародного податкового законодавства в національне законодавство «спрямована на боротьбу зі зловживанням інструментами трансфертного ціноутворення та агресивним податковим плануванням, забезпечення рівних умов для вирішення питань щодо протидії ухиленню від сплати податків, удосконалення узгодженості міжнародних податкових правил, забезпечення більш прозорого податкового середовища» [9]. Незважаючи на вагомий вклад науковців у розгляд основних засад трансфертного ціноутворення, важливими залишаються подальші дослідження тенденцій розвитку трансфертного ціноутворення у світі та можливостей для підвищення якості його регулювання та контролю.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У наявних публікаціях здебільшого представлено теоретичні засади трансфертного ціноутворення. При цьому відсутній практичний підхід до застосування законодавчих норм та вимог. Тому перед бухгалтерською службою та податковими відділами з метою завчасної ідентифікації податкових ризиків щодо наявності конструктивних дивідендів необхідно мати систематизований підхід щодо ідентифікації потенційно контрольованих операцій, відображення даних в обліку та організації подання податкової звітності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження критеріїв визнання доходів такими, що прирівнюються до дивідендів і систематизація кроків для їх аналізу підприємством та відображення в обліку та податковій звітності. Досягнення мети потребує розробки алгоритму аналізу наявності доходів, прирівняних до дивідендів, та їх подальше оподаткування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зі збільшенням співпраці українських підприємств з іноземними юридичними особами, збільшується кількість як бізнес-можливостей, так і рівень податкових ризиків, що мають бути ними враховані. Оскільки, у сучасних умовах у світі існує багато можливостей для використання переваг оподаткування тих чи інших країн, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розробила рекомендації щодо боротьби з ухиленням від сплати податків – План BEPS (Base erosion and Profit Shifting) (План BEPS), прийнятого

у 2013 р. за рішенням G20. Україна активно вдосконалює законодавчі норми щодо імплементації рекомендацій ОЕСР за Планом BEPS. Саме з цією метою з 1 січня 2021 року до Податкового кодексу України (ПКУ) було внесено зміни, що розширювали поняття «дивіденди», включаючи до нього суми доходів нерезидентів, які прирівнюються до дивідендів через невідповідність ціноутворення в таких операціях принципу «витягнутої руки». Виходячи з цього основною умовою для ідентифікації доходів, що прирівнюються до дивідендів на адресу нерезидентів, є те, що вони виникають лише в контрольованих операціях (КО) відповідно до критеріїв, наведених у пп. 39.2 ст. 39 ПКУ [1]. Доходи, що прирівнюються до дивідендів, наведені на рисунку нижче (рис. 1).

Доходи, що прирівнюються до дивідендів (в міжнародній літературі до таких доходів застосовується термін «конструктивні дивіденди»), відповідно до норм ПКУ є об'єктом податкування податком на доходи нерезидентів. При виплаті нерезиденту доходу, прирівняного до дивідендів, у грошовій формі податок на доходи нерезидента утримується з такого доходу та за рахунок нерезидента за ставкою в розмірі 15 відсотків від суми доходу [1]. Податок сплачується до бюджету до граничної дати подання звіту про контрольовані операції за відповідний звітний (податковий) рік у порядку, визначеному абзацом другим пп. 141.4.2 п. 141.4 ст. 141 ПКУ [1]. Відповідно до абзацу третього пп. 141.4.2 п. 141.4 ст. 141 ПКУ, якщо дохід виплачується нерезиденту у будь-якій формі, відмінній від грошової, або якщо податок на доходи нерези-

дента не було утримано з відповідного доходу під час виплати, такий податок підлягає нарахуванню та сплаті виходячи з такого розрахунку [1; 2]:

$$Пс = СД * 100 / (100 - СП) - СД, \text{ де:}$$

Пс – сума податку до сплати;

СД – сума виплаченого доходу;

СП – ставка податку, встановлена цим підпунктом.

За даними Державної податкової служби України (ДПС України) у 2023 році відбулося зростання суми декларування доходів, прирівняних до дивідендів, відносно 2022 року на 1,6 млрд. грн та відповідно суми сплачених податків з доходів, прирівняних до дивідендів, на 97 млн. грн. [6] (рис. 2).

Основними видами операцій, щодо яких платники податків здійснювали коригування, стали операції з товарами та надання/отримання послуг (робіт) (рис. 3).

Основними країнами за даними ДПС, з якими були здійснені операції, щодо яких платники податків здійснювали коригування з ТЦ на доходи, що прирівнюються до дивідендів, є Великобританія, Німеччина, Кіпр, Австрія, Польща, Туреччина, Об'єднані Арабські Емірати та Швейцарія [6].

Оскільки вищеописані доходи прирівнюються до дивідендів, до них можуть застосовуватися норми чинних міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування (міжнародний договір) у разі якщо особа, яка отримує дивіденди, є резидентом держави, з якою укладено відповідний договір. При цьому, сторонами мають бути дотримані вимоги, визначені ПКУ та відповідним міжнародним договором. Згідно пп. 103.2

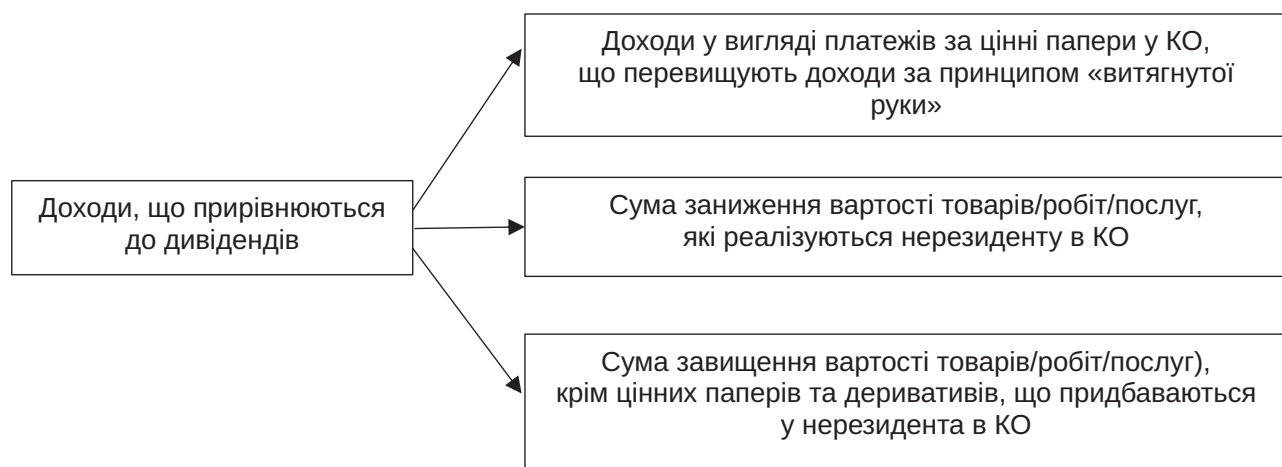

Рис. 1. Види доходів, що прирівнюються до дивідендів

Джерело: складено автором на основі [1; 2]

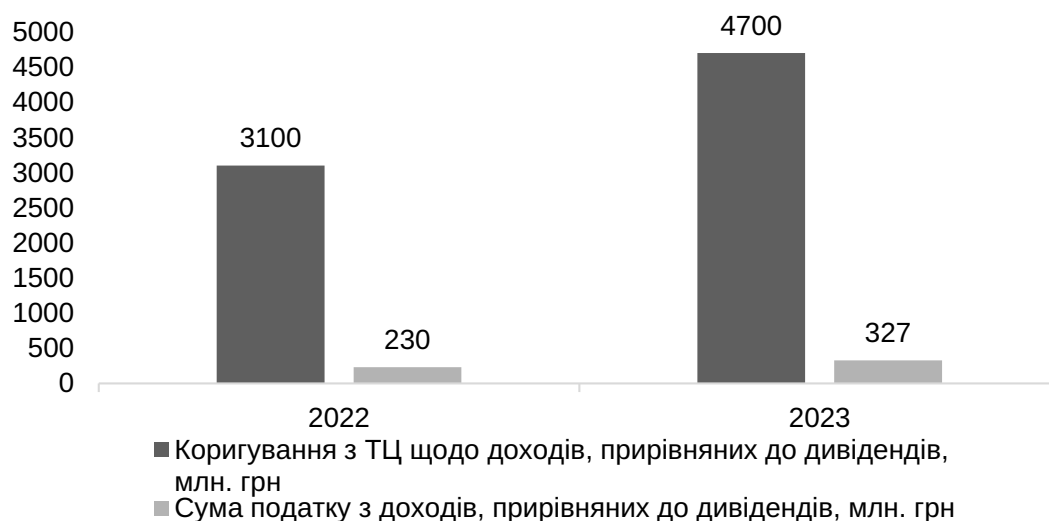

Рис. 2. Динаміка проведення коригувань щодо доходів, прирівняних до дивідендів, та сум сплачених податків протягом 2022–2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [6]

Рис. 3. Види операцій, щодо яких платники податків здійснювали коригування з ТЦ на доходи, прирівняні до дивідендів у 2023 р.

Джерело: складено автором на основі [6]

ст. 103 ПКУ, нерезидент має бути бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу (якщо відповідна умова передбачена міжнародним договором) і є податковим резидентом країни, з якою укладено міжнародний договір України [1]. Для виконання даних вимог, платнику податків необхідно отримати від нерезидента підтвердження його бенефіціарності відносно доходу в КО та довідку, що підтверджує його статус податкового резидента (видається компетентним (уповноваженим) органом

відповідної країни), яка має бути перекладена та легалізована відповідно до пп. 103.5 ст. 103 ПКУ [1]. Повний алгоритм аналізу порядку застосування статей міжнародних договорів до КО наведено на рис. 4.

Наказом Міністерства фінансів України №480 від 20 серпня 2020 року було випущено Узагальнюючу податкову консультацію щодо питань оподаткування доходів нерезидентів, що прирівнюються до дивідендів (УПК). УПК надає роз'яснення щодо деяких аспектів застосування норм ПКУ, а саме [2]:

Рис. 4. Алгоритм застосування міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування до КО

Джерело: складено автором на основі [1; 2]

– визначення об'єкта та бази оподаткування податком на доходи нерезидента доходів, прирівняних до дивідендів, що виникають у КО з пов'язаними особами – нерезидентам;

– порядок застосування міжнародних договорів для операцій, які прирівнюються ПКУ до дивідендів;

– підтвердження наявності у нерезидента статусу бенефіціарного власника доходу та аналіз головної мети операції;

– інші питання щодо порядку та строків сплати податку на доходи нерезидента.

Сума податку з доходів нерезидентів за звітний період декларується Платниками податку на прибуток у рядку 23 ПН Податкової декларації з податку на прибуток та уточнюється в Додатку ПН [1]. Вищевказаний рядок 23 ПН Податкової декларації з податку

на прибуток призначений для відображення розрахованої суми податку на прибуток нерезидентів. Відповідно, його мають заповнювати тільки ті підприємства, які протягом звітного періоду здійснювали виплати нерезидентам доходів із джерел походження з України.

Додаток ПН містить інформацію щодо витрат на користь нерезидентів за їх видами та деталізує щодо яких витрат була застосована ставка податку у повному розмірі 15%, щодо яких застосовувалися переваги міжнародних договорів із застосовувалася меншої ставки та щодо яких податок не був утриманий у момент здійснення виплати доходу нерезиденту або дохід був виплачений у будь-якій формі, відмінній від грошової. Важливим моментом є те, що Додаток ПН до

рядка 23 ПН Декларації заповнюється окремо по кожному нерезиденту, якому виплачуються доходи. У Додатку ПН до Декларації зазначаються повне найменування нерезидента, місцезнаходження нерезидента, код нерезидента в країні резиденції, назва країни резиденції нерезидента, код країни резиденції, відмітка про наявність офшорного статусу [7].

Оскільки конструктивні дивіденди є суто податковим поняттям, що не визнаються дивідендами в бухгалтерському обліку, їх сума не відображається як дивіденди у фінансовій звітності. Проте, якщо підприємство здійснює коригування фінансового результату для цілей оподаткування, це може вплинути на податкові зобов'язання. Для варіанту, коли доходи, що прирівнюються до дивідендів, є сумою завищення вартості товарів (робіт, послуг), крім цінних паперів та деривативів, що придбаваються у нерезидента в КО, відобразити визнання додаткового доходу, нарахування та сплату податків (табл. 1).

Для варіанту, коли доходи, що прирівнюються до дивідендів, є сумою заниження вартості товарів (робіт, послуг), які реалізуються нерезиденту в КО, додаткових бухгалтерських проведення для відображення різниці між фактичною ціною та ціною за принципом «витягнутої руки» не передбачено. Коригування фінансового результату здійснюється лише в податковому обліку під час складання декларації з податку на прибуток. У бухгалтерському обліку операція відображається за фактичною ціною реалізації.

Підсумовуючи, можна скласти алгоритм дій підприємств для аналізу наявності доходів,

прирівняних до дивідендів, та їх подальше оподаткування (рис. 5).

Висновки. З розвитком глобалізації та збільшенням економічних відносин з нерезидентами, підприємствам необхідно з більшою ретельністю стежити за правомірністю таких операцій, відповідністю ринковим умовам та їх обсягами. Щодо таких операцій існує посилений податковий контроль з метою уникнення випадків їх здійснення з метою зниження податкового навантаження. З метою унеможливлення ухилення від сплати податків ОЕСР розробило рекомендації, які Україна активно імплементує в законодавство. Одним із кроків стало розширення поняття «дивіденди», які на зараз включають також і суми завищення/заниження вартості товарів (робіт, послуг) в КО. До таких доходів, прирівняних до дивідендів, застосовується податок на доходи нерезидентів відповідно до норм ПКУ. До доходів, прирівняних до дивідендів, може застосовуватися менша ставка оподаткування відповідно до міжнародних договорів у разі відповідності критеріям щодо дивідендів, наведених у них, та виконання умов щодо можливості застосування переваг міжнародних договорів.

Посилення регулювання та контролю доходів, прирівняних до дивідендів, є цілком можливим, оскільки такий механізм все більше і більше використовується платниками податків у світі для оптимізації оподаткування. Саме тому для країн світу важливо і надалі вдосконалювати податкове законодавство з метою збереження і дотримання принципів оподаткування та уникнення ухилень від сплати податків.

Таблиця 1

Відображення визнання додаткового доходу, прирівняного до дивідендів, нарахування та сплату податків

№	Бухгалтерська операція	Д-т	К-т
1.	Визнання додаткового доходу на суму перевищення вартості товарів (робіт, послуг) над ринковою вартістю	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	74 «Інші доходи операційної діяльності»
2.	Нарахування податку на доходи нерезидента	74 «Інші доходи операційної діяльності»	64 «Розрахунки за податками і платежами»
3.	Сплата податку до бюджету	64 «Розрахунки за податками і платежами»	31 «Рахунки в банках»

Джерело: складено автором на основі [4]

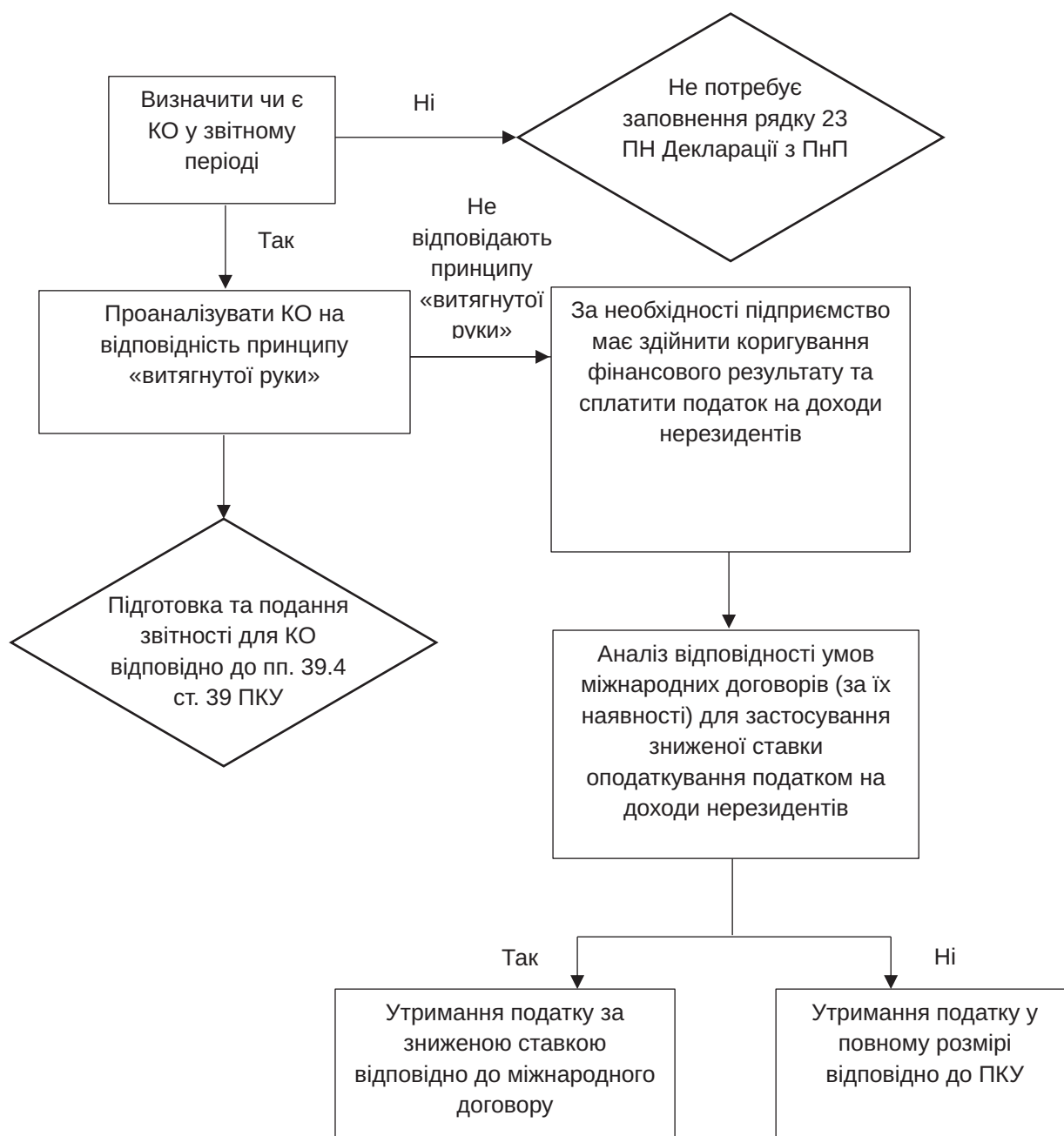

Рис. 5. Алгоритм аналізу наявності доходів, прирівняних до дивідендів, та їх подальше оподаткування

Джерело: складено автором на основі [1; 2]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1031> (дата звернення 07.10.2024).
2. Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо питань оподаткування доходів нерезидентів, що прирівнюються до дивідендів: наказ Міністерства Фінансів України від 20.08.2021 р. №480. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0480201-21#Text> (дата звернення 09.10.2024).
3. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2017_tpg-2017-en.html (дата звернення: 15.09.2024)

4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 19.12.2024).

5. Державна податкова служба України. Презентаційні матеріали з трансфертного ціноутворення. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/transfertne-tsinoutvorenniya-ta-mijnarodne-opodatkovannya/transfertne-tsinoutvorenniya/prezentatsiyni-materiali/> (дата звернення 14.10.2024).

6. Пресслужба Державної податкової служби України. Декларування «конструктивних дивідендів» – 2023. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/722597.html> (дата звернення 14.10.2024).

7. Додаток ПН по конструктивних дивідендах: правила подання. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2024/11/dodatok-pn-po-konstruktyvnykh-dyvidendakh-pravyly-podannya.html#:~:text=%D0%A2%D0%BE%D0%B6%20%D1%83%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%94,141.4%20%D1%81%D1%82.> (дата звернення 10.01.2025).

8. Наугольникова К. М. Проблемні питання запровадження конструктивних дивідендів в Україні. *Сучасні проблеми права та інноваційної економіки: збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України*. 2021, № 3. С. 140–148.

9. Мельниченко Р. В. Глобальні тренди та Україна: АнтиBEPS, MLI, KIK, CRS. *Юридична газета*. №48 (702) листопад 2019. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/globalni-trendi-ta-ukrayina-antibeps-mli-kik-crs.html>

10. Борисюк О. В. Використання інструментів трансфертного ціноутворення у системі податкової безпеки національної економіки. *Молодий вчений*. 2018. № 5.1(57.1). С. 9–12.

11. Степаненко О. П., Травінська С. І., Михальська О. Л. Трансфертне ціноутворення в транснаціональних корпораціях: ризики для податкової системи України та шляхи їх мінімізації. *Економіка і суспільство*. 2024, № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3458>

REFERENCES:

1. Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1031> (accessed October 7, 2024).

2. On approval of the General Tax Consultation on issues of taxation of non-resident income equated to dividends: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 20.08.2021 No. 480. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0480201-21#Text> (accessed October 9, 2024).

3. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2017_tpg-2017-en.html (accessed September 15, 2024)

4. Instructions on the application of the Chart of Accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 11.30.1999 No. 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (accessed December 19, 2024).

5. Derzhavna podatkova sluzhba Ukrainy. Prezentatsiini materialy z transfertnoho tsinoutvorennia [State Tax Service of Ukraine. Presentation materials on transfer pricing]. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/transfertne-tsinoutvorenniya-ta-mijnarodne-opodatkovannya/transfertne-tsinoutvorenniya/prezentatsiyni-materiali/> (accessed October 14, 2024).

6. Presssluzhba Derzhavnoi podatkovoї sluzhby Ukrainy. Deklaruvannia «konstruktyvnykh dyvidendiv» – 2023 [Press Service of the State Tax Service of Ukraine. Declaration of «constructive dividends» – 2023]. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/722597.html> (accessed October 14, 2024).

7. Dodatok PN po konstruktyvnykh dyvidendakh: pravyla podannia [Annex of Tax Declaration on constructive dividends: submission rules]. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2024/11/dodatok-pn-po-konstruktyvnykh-dyvidendakh-pravyly-podannya.html#:~:text=%D0%A2%D0%BE%D0%B6%20%D1%83%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%94,141.4%20%D1%81%D1%82.> (accessed January 01, 2025).

8. Naugolnikova K. M. (2021) Problemni pytannia zaprovadzhennia konstruktyvnykh dyvidendiv v Ukraini [Problematic issues of introducing constructive dividends in Ukraine]. *Modern problems of law and innovation economics: collection of scientific works of the Research Institute of Industrial and Industrial Research of the National Academy of Sciences of Ukraine*. No. 3, pp. 140–148.

9. Melnychenko R. V. (2019) Hlobalni trendy ta Ukraina: AntyBEPS, MLI, KIK, CRS [Global Trends and Ukraine: Anti-BEPS, MLI, CbC, CRS]. *Legal Newspaper*. No. 48 (702). URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/globalni-trendi-ta-ukrayina-antibeps-mli-kik-crs.html>
10. Borysjuk O. V. (2018) Vykorystannja instrumentiv transfertnogho cinoutvorennja u systemi podatkovoji bezpeky nacionaljnoji ekonomiky [Use of transfer pricing tools in the tax system of the national economy] *Molodyj vchenyj*, no. 5.1(57.1), pp. 9–12.
11. Stepanenko O. P., Travinska S. I., Mykhalska O. L. (2024) Transfertne tsinoutvorennia v transnatsionalnykh korporatsiiakh: ryzyky dlja podatkovoi systemy Ukrainy ta shliakhy yikh minimizatsii [Transfer pricing in transnational corporations: risks for the tax system of Ukraine and ways to minimize them]. *Economy and Society* (59). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3458>